

ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน คือ หมายถึงอะไร

- การจัดระเบียบในการปกครองประเทศ
- ซึ่งต้องมียอดการในการบริหารกิจการของรัฐ
- โดยกำหนดว่ามียอดการบริหารราชการอย่างไร
- มีหน้าที่อะไรและอำนาจความรับผิดชอบแค่ไหน
- เพื่อดำเนินการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐ
- ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บริการหรือสนองความต้องการของประชาชน

การปกครองประเทศมีอำนาจอยู่ 2 ระดับ คือ

- ระดับสูงสุด หรือ ระดับนโยบาย ถูกกำหนดโดยฝ่ายการเมือง ได้แก่ รมต. , รมช., นายกรัฐมนตรี
- ระดับรองลงมา หรือ เรียกว่าระดับปฏิบัติการ ได้แก่ ข้าราชการประจำในระดับต่าง ๆ

หลักการบริหารราชการแผ่นดิน มี 3 หลักการดังนี้คือ

- **ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง**
- **ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค**
- **ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น**

ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง

- ได้แก่ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม
- หรือส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาล
- ใช้หลักการรวมอำนาจปกครอง
(*Centralization*)

ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค

- ได้แก่ จังหวัด และอำเภอ
- มีข้าราชการของส่วนกลางเป็นตัวแทนของ
กระทรวง ทบวง กรม ไปประจำ
เป็นการแบ่งเบาภาระของส่วนกลาง
- หลักการแบ่งอำนาจการปกครอง
(*Deconcentration*)

ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

- ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร
- เป็นลักษณะที่รัฐเปิดโอกาสให้มีการปกครองตนเอง
- โดยมีการเลือกตั้งขึ้นเองในท้องถิ่นนั้นเพื่อให้มาทำหน้าที่ในการดำเนินกิจการและบริหารท้องถิ่นนั้น ๆ
- ใช้หลักการกระจายอำนาจ(*Decentralization*)

การบริหารราชการส่วนกลาง

- การจัดตั้ง รวม โอน สำนักนายกรัฐมนตรี
กระทรวง ทบวง กรม
- **ต้องทำเป็นพระราชบัญญัติ**
- สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มี
ฐานะเป็นนิติบุคคล

สำนักนายกรัฐมนตรี

- มีฐานะเป็นกระทรวง
- มีบทบาทเป็นแหล่งประสานงานระหว่างกระทรวงต่างๆ และงานอื่นๆ ในระดับชาติด้วย
- ในสำนักนายกรัฐมนตรี มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชา
- สำนักนายกรัฐมนตรี มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, กรมประชาสัมพันธ์
สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักข่าวกรอง
แห่งชาติ สำนักงานงบประมาณ

สำนักนายกรัฐมนตรี

- สำนักนายกรัฐมนตรี มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้ (ต่อ)
สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมการลงทุน สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ(สทบ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กระทรวง

- กระทรวงเป็นหน่วยงานของข้าราชการส่วนกลางที่ใหญ่ที่สุด
- ในแต่ละกระทรวงมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและกำหนดนโยบายของกระทรวงให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ทั้งยังมีหน้าที่อนุมัติและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกระทรวง
- มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเป็นผู้ช่วย
- มีปลัดกระทรวงซึ่งเป็นข้าราชการประจำสูงสุดในกระทรวงเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ

กระทรวง

- ส่วนราชการของกระทรวงมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้
 - 1) สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี
 - 2) สำนักงานปลัดกระทรวง **มีฐานะเป็นกรม**
- หน่วยงานระดับกระทรวงปัจจุบันตาม พ.ร.บ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มีปัจจุบันมี 20 กระทรวง ได้แก่
 - 1) สำนักนายกรัฐมนตรี
 - 2) กระทรวงกลาโหม

กระทรวง

- 3) กระทรวงการคลัง
- 4) กระทรวงการต่างประเทศ
- 5) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 6) กระทรวงคมนาคม
- 7) กระทรวงพาณิชย์
- 8) กระทรวงมหาดไทย
- 9) กระทรวงยุติธรรม
- 10) กระทรวงแรงงาน

กระทรวง

- 11) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม
- 12) กระทรวงศึกษาธิการ
- 13) กระทรวงสาธารณสุข
- 14) กระทรวงอุตสาหกรรม
- 15) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 16) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- 17) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวง

- 18) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- 19) กระทรวงพลังงาน
- 20) กระทรวงวัฒนธรรม

ทบวง

- เป็นหน่วยราชการใหญ่กว่ากรมแต่เล็กกว่ากระทรวง
- ทบวงอาจสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี สังกัดกระทรวง หรือเป็นทบวงอิสระ
- เดิมประเทศไทยเคยมีทบวงเพียงทบวงเดียวคือ "ทบวงมหาวิทยาลัย" มีฐานะเป็นกระทรวงมีรัฐมนตรีว่าการทบวงรับผิดชอบ
- ปัจจุบันไม่มีทบวงแล้ว ยุบไปเมื่อ พ.ศ.2545

กรม

- เป็นหน่วยงานราชการขนาดกลางรับผิดชอบงานด้านใดด้านหนึ่งของรัฐแยกย่อยจากกระทรวง หรือ ทบวง
- กรมอาจสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี สังกัดกระทรวง ทบวง หรือเป็นกรมอิสระก็ได้
- มื่อธิบดีกรมเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของ ข้าราชการประจำ

ราชการบริหารส่วนภูมิภาค (จังหวัดและอำเภอ)

- หมายถึง ราชการของกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ซึ่งได้แบ่งแยกออกไปดำเนินการจัดทำ **ตามเขตการปกครองของประเทศ** (ได้แก่ จังหวัดและอำเภอ)
- เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในเขตการปกครองนั้นๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ของราชการส่วนกลาง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งออกไปประจำตามเขตการปกครองต่างๆ ในส่วนภูมิภาคเพื่อบริหารราชการภายใต้การบังคับบัญชาของราชการส่วนกลาง
- การบริหารราชการส่วนภูมิภาคใช้หลัก **หลักการแบ่งอำนาจ**

จังหวัด

- จังหวัดเป็นหน่วยการปกครองในส่วนภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุด
- จังหวัดประกอบด้วยอำเภอหลายๆ อำเภอ
- จังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล (ส่วนอำเภอไม่เป็นนิติบุคคล)
- การจัดตั้ง ยุบ เปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดต้อง **ตราเป็นพระราชบัญญัติ**

อำเภอ

- อำเภอคือหน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาครองจากจังหวัด
- อำเภอแบ่งเป็นหลายตำแหน่งอำเภอ**ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล**
- การจัดตั้ง ยุบ และเปลี่ยนแปลงเขตอำเภอ กระทำได้โดยการ**ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา**
- ในอำเภอหนึ่งมี**นายอำเภอ**คนหนึ่งเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอและรับผิดชอบงานบริหารราชการของอำเภอ

กิ่งอำเภอ

- กิ่งอำเภอเป็นหน่วยการปกครองซึ่งรวมหลายตำบล แต่ไม่มีลักษณะใหญ่พอที่จะตั้งเป็นอำเภอ
- มีปลัดอำเภอประจำกิ่งอำเภอเป็นหัวหน้า และมีปลัดอำเภออื่นๆ ตามจำนวนที่จำเป็นหัวหน้าส่วนราชการของกระทรวง

ตำบล

- ตำบลไม่เป็นการบริหารส่วนภูมิภาคตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แต่เป็นการบริหารราชการในส่วนภูมิภาคตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457
- ตำบล ประกอบด้วยหมู่บ้านหลายๆ หมู่บ้าน
- ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล
- การจัดตั้งตำบลใหม่ตามหลักเกณฑ์โดยออกเป็น ประกาศกระทรวงมหาดไทยจัดตั้งตำบลขึ้นและประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

หมู่บ้าน

- ตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองในส่วนภูมิภาคที่มีขนาดเล็กที่สุด
- ถ้าเป็นที่มีคนอยู่รวมกันมาก ถึงจำนวนบ้านน้อย ให้ถือเอาจำนวนคนเป็นสำคัญประมาณราว ๒๐๐ คนเป็นหมู่บ้านหนึ่ง
- ถ้าเป็นที่ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน ถึงจำนวนคนน้อยถ้าและจำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า ๕ บ้านแล้ว จะจัดเป็นหมู่บ้านหนึ่งก็ได้
- ในหมู่บ้านหนึ่ง ให้มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่บ้านละสองคน เว้นแต่หมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่าสองคน **ให้ขออนุมัติกระทรวงมหาดไทย**

การปกครองส่วนท้องถิ่น

รูปแบบการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน มี 5 รูปแบบ

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.)
- เทศบาล
- องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
- กรุงเทพมหานคร
- เมืองพัทยา

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

- เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีจังหวัดละ 1 แห่ง ยกเว้นกรุงเทพมหานคร
- อบจ. จึงตั้งขึ้นเพื่อบริหารกิจการในเขตจังหวัด และช่วยพัฒนางานของเทศบาลและ อบต.
- จัดสร้างระบบสาธารณูปโภคที่เทศบาลและ อบต. ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากขาดงบประมาณ เช่น จัดให้มีท่อบำบัดน้ำเสีย ประปาหมู่บ้าน
- อบจ. มีหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้ประชาชนอย่างทั่วถึง เช่นเดียวกับ อบต. และ เทศบาล

เทศบาล

- เทศบาล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตชุมชนเมือง
- แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรในท้องถิ่น ความเจริญทางเศรษฐกิจ หรือ รายได้ในท้องถิ่น
- การพัฒนาความเจริญในท้องถิ่น เช่น อำเภอหาดใหญ่ เดิมเป็นเทศบาลเมืองหาดใหญ่ ต่อมายกระดับเป็นเทศบาลนครหาดใหญ่ เพราะมีการขยายตัวทั้งประชากร รายได้ และความเจริญเป็นต้น

เทศบาล (ต่อ)

- เทศบาล มีการบริหารงานได้อย่างอิสระ
- พนักงาน เทศบาล และปลัดเทศบาล เป็นเจ้าหน้าที่
ท้องถิ่น ปฏิบัติงาน ตามภารกิจ และหน้าที่ของเทศบาล
ภายใต้การบริหารงานของนายกเทศมนตรีที่มาจากการ
เลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยมีการควบคุม
ตรวจสอบจากสภาเทศบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง
ของประชาชนเช่นกัน

องค์การบริหารส่วนตำบล

- เป็น อปท. ระดับตำบล ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด
- จัดตั้งขึ้นมาจากสภาตำบลที่มีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
จึงยกฐานะเป็นอบต.
- ตั้งขึ้นเพื่อดูแลทุกข์สุขและให้บริการ ประชาชนในหมู่บ้าน และตำบล
แทนรัฐส่วนกลาง
- อบต. สามารถช่วยเหลือประชาชนได้รวดเร็ว และป้องกันภัยได้
ล่วงหน้า โดยการมีอุปกรณ์ป้องกันไฟ และช่วยเหลือผู้ประสบภัย นำ
ท่วมเบื้องต้นได้

กรุงเทพมหานคร

- กทม. เป็นที่ตั้งเมืองหลวงของประเทศไทย
- กรุงเทพมหานครเป็นรูปการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ใช้หลักการกระจายอำนาจ หรือรูปแบบการปกครองแบบประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา
- มีสภากรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติและควบคุมตรวจสอบการบริหาร

กรุงเทพมหานคร 2

- ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร - ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร
- ผู้ว่าฯ มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน
- การสมัครผู้ว่าฯ ไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมืองก็ได้
- มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี
- มีรองผู้ว่าฯ มีได้ 4 คน ซึ่งผู้ว่าแต่งตั้งเอง

พัทยา

- พัทยาตั้งอยู่ในเขต อ.บางละมุง จ.ชลบุรี เป็นเมืองท่องเที่ยว
- เดิมอยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลนาเกลือ
- ตั้งขึ้นโดย พ.ร.บ.ระเบียบการบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ.2521 โดยให้ยุบเลิกสุขาภิบาลนาเกลือแล้วจัดตั้งเป็น “เมืองพัทยา”
- เมืองพัทยา ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล ต่อมาเมื่อบ้านเมืองได้เจริญก้าวหน้าขึ้นก็ได้มีการปรับปรุงการบริหารราชการโดยตรา พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ.2542 ขึ้นใช้

พัทยา

- สภาเมืองพัทยา มาจากการเลือกตั้ง จำนวน 24 คน ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ
- ปลัดเมืองพัทยา ได้รับการแต่งตั้งจากนายกเมืองพัทยาโดยความเห็นชอบของสภาเมืองพัทยา มีหน้าที่บริหารกิจการของเมืองพัทยา
- นายกเมืองพัทยา มาจากการเลือกตั้งโดยตรง มีวาระคราวละ 4 ปี
- นายกฯ มีหน้าที่ในการควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารกิจการของเมืองพัทยา และเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างเมืองพัทยา